

HIỆN ĐẠI HÓA HOẠT ĐỘNG THÔNG TIN - THƯ VIỆN TRONG THỜI ĐẠI CÔNG NGHỆ 4.0 Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG

LÊ THỊ MỸ HẠNH

Email: lemyhanh@spnttw.edu.vn
Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

NGUYỄN THỊ PHƯƠNG HỒNG

Email: phuonghong.lib@gmail.com
Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MODERNIZING INFORMATION LIBRARY ACTIVITIES IN THE 4.0 TECHNOLOGY ERA AT THE CENTRAL UNIVERSITY OF ARTS AND EDUCATION

TÓM TẮT ↔ ABSTRACT

Hiện nay trên thế giới, công nghệ thông tin đã và đang làm biến đổi sâu sắc mọi lĩnh vực trên phạm vi toàn cầu. Hoạt động thông tin thư viện cũng không nằm ngoài sự phát triển đó. Với việc đưa công nghệ thông tin vào công tác thư viện, hướng đến đạt chuẩn chung về nghiệp vụ; tăng cường trao đổi, chia sẻ thông tin giữa các thư viện, thì nhu cầu hiện đại hóa công tác thư viện là cần thiết và mang tính quyết định.

Từ khóa: Thư viện, Công nghệ thông tin, Hiện đại hóa, Thông tin thư viện

1. Đặt vấn đề

Hiện nay trên thế giới, công nghệ thông tin đã và đang làm biến đổi sâu sắc mọi lĩnh vực trên phạm vi toàn cầu. Hoạt động thông tin thư viện cũng không nằm ngoài sự phát triển đó, với việc đưa công nghệ thông tin (CNTT) vào công tác thư viện. Hướng đến đạt chuẩn chung về nghiệp vụ, tăng cường trao đổi, chia sẻ thông tin giữa các thư viện, thì nhu cầu hiện đại hóa công tác thư viện là cần thiết và mang tính quyết định.

Xu hướng phát triển đó của thế giới cũng đã tác động lớn đến việc định hướng phát triển sự nghiệp thư viện ở Việt Nam hiện nay. Nhà nước đã có những chính sách đầu tư cụ thể về cơ sở hạ tầng, cũng như công nghệ thông tin vào hệ thống các thư viện. Để nâng cao chất lượng phục vụ, ngoài áp dụng chuẩn nghiệp vụ cùng với việc ứng dụng công nghệ thông tin nhằm thúc đẩy hợp tác, trao đổi giữa các thư viện trong nước, khu vực và trên thế giới. Đây là cơ sở để xây dựng những bước phát triển mới, vững chắc của sự nghiệp thư viện Việt Nam. Ngày 11/2/2021 Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định phê duyệt Chương trình chuyển đổi số ngành thư viện đến năm

Currently in the world, information technology has been profoundly transforming all fields on a global scale. Library information activities are no exception to that development, with the introduction of information technology into library work. Towards achieving common professional standards, enhancing information exchange and sharing among libraries, the need to modernize library work is necessary and decisive.

Keywords: Outcome standards; ESP, Material, Tourism

2025, định hướng đến năm 2030”, trong đó đặt ra mục tiêu: “Ứng dụng mạnh mẽ, toàn diện công nghệ thông tin, nhất là công nghệ số nhằm nâng cao năng lực hoạt động của các thư viện và hình thành mạng lưới thư viện hiện đại; đảm bảo cung ứng dịch vụ đáp ứng nhu cầu của người sử dụng; thu hút đông đảo người dân quan tâm, sử dụng dịch vụ thư viện, góp phần nâng cao dân trí, xây dựng xã hội học tập”. Có thể nói, chương trình chuyển đổi số ngành thư viện là cơ sở đột phá trong lĩnh vực thư viện cũng như công tác phục vụ độc giả.

Đổi mới giáo dục đại học trở nên cấp thiết trong những năm gần đây, khi cả thế giới chuyển mình trước những bước tiến vượt bậc của khoa học công nghệ, thông tin và tri thức. Mặt khác, Nghị quyết số 29 - NQ/TW về “Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa – hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng Xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế” đã xác định những nhiệm vụ trọng tâm, giải pháp chủ yếu để hành động. Trong đó, đổi mới giáo dục đại học một cách đồng bộ từ công tác quản trị tới tiếp cận các hình thức đào tạo hiện đại.

EDUCATION

Theo Từ điển và ngữ Việt Nam (Nguyễn Lân năm 2000 - trang 827), “Hiện đại hóa là trang bị bằng những dụng cụ, máy móc hợp với thời đại nhất”.

Hay, “Hiện đại hóa là quá trình chuyển biến từ tính chất truyền thống sang trình độ tiên tiến, hiện đại.”¹ Hiện đại hóa thông tin - thư viện có rất nhiều quan điểm khác nhau, nhìn chung các quan điểm đều cho rằng hiện đại hóa hoạt động thư viện trước hết phải có một hệ thống trang thiết bị hiện đại: máy tính, phần mềm chuyên dụng, hệ thống an ninh như camera, công tơ, ... “Hiện đại hóa thông tin thư viện phải là: tư duy hệ thống, đáp ứng chuẩn tin học quốc tế, luôn được cập nhật về trang thiết bị, nhân lực và nguồn tin”. Vậy “quá trình hiện đại hoá hoạt động thông tin thư viện trong trường đại học phải được thực hiện một cách toàn diện, không chỉ là trang thiết bị hiện đại mà còn hiện đại hoá về tầm nhìn, về phương thức hành động và về tổ chức hoạt động”.

Hiện đại hóa công tác thư viện tại các trường đại học ở Việt Nam trong giai đoạn “số hóa”, như trường Đại học Quốc gia Hà Nội, Đại học Hà Nội, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, Đại học Kinh tế Quốc dân, Đại học Thái Nguyên, ... đã được đầu tư về cơ sở vật chất trang thiết bị tiên tiến nhất, tài liệu điện tử (số hóa tài liệu có sẵn, tài liệu số), nâng cấp phần mềm hiện đại, cán bộ thư viện, tiến tới chuẩn hóa kết nối thành Thư viện dùng chung các trường đại học, cao đẳng Việt Nam hay còn gọi là Trung tâm Tri thức số. (Theo Thông báo số 08/HH-CLB về hỗ trợ sự kiện khởi động dự án “Digi-đô” của Hiệp hội các trường đại học, cao đẳng Việt Nam, ngày 06 tháng 02 năm 2023. Và hiện nay có 23 trường đại học tham gia).

1. Tầm quan trọng của việc hiện đại hoá Thông tin – Thư viện đối với việc học tập, giảng dạy và NCKH tại Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương

Hiện nay, đào tạo theo hình thức tín chỉ góp phần gia tăng nhu cầu tìm kiếm thông tin ở các thư viện đại học, phục vụ cho quá trình tự học, nghiên cứu của người dùng tin (NDT); Số lượng NDT tại các Thư viện đại học sẽ tăng lên, hình thức phục vụ NDT sẽ “động” hơn so với hình thức đào tạo theo niên chế như trước; Nhu cầu tin của NDT trong các Thư viện đại học tăng, đòi hỏi chất lượng thông tin, trình độ cán bộ thư viện cũng cần được nâng cao như chủ động cung cấp thông tin, đa dạng các loại hình tài liệu trước khi NDT có nhu cầu.

Những vấn đề nêu trên đặt ra yêu cầu cấp thiết của các thư viện trường đại học phải được phát triển theo hướng hiện đại hóa. “Quá trình hiện đại hoá hoạt động thông tin thư viện trong trường đại học phải được thực hiện một cách toàn diện, không chỉ là trang thiết bị hiện đại mà còn hiện đại hoá về tầm nhìn, về

phương thức hành động và về tổ chức hoạt động” nhằm đảm bảo chất lượng đáp ứng thông tin của các thư viện đại học.

Trong hệ thống các trường đại học cả nước hiện nay đang áp dụng phương thức đào tạo theo tín chỉ, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW là “cơ sở đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực có trình độ đại học, sau đại học và nghiên cứu khoa học, chuyên giao công nghệ trong lĩnh vực Văn hóa, Giáo dục nghệ thuật đáp ứng các yêu cầu phát triển kinh tế xã hội của đất nước và hội nhập quốc tế”.

Một trong những yêu cầu cấp thiết đối với Trường ĐHSP Nghệ thuật TW khi áp dụng hình thức đào tạo theo tín chỉ đòi hỏi thư viện cần đáp ứng hiệu quả nhu cầu về tài liệu, thông tin phục vụ học tập, nghiên cứu của sinh viên - học viên và cán bộ - giảng viên trong toàn trường. Hiện nay, thư viện Trường quy mô còn nhỏ, nguồn tài liệu hạn hẹp, ... không được cập nhật thường xuyên, hoạt động mang tính truyền thống. Đây chính là hạn chế lớn nhất làm cho việc áp dụng phương pháp đào tạo theo tín chỉ của Trường ĐHSP Nghệ thuật TW chưa đạt hiệu quả cao.

2. Hiện trạng nguồn lực thông tin thư viện của Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

Trong một trường đại học với việc không ngừng đổi mới phương pháp giảng dạy, học tập, và NCKH hiện nay thì vai trò của thư viện rất quan trọng, mất xích không thể thiếu, đặc biệt là một trong các yếu tố thẩm định chất lượng đào tạo, nơi dễ nhìn nhận và phản ánh cái nhìn trực quan để xem xét tiềm lực của chính trường đó. Áp dụng công nghệ tiên tiến góp phần giúp cho việc tổ chức các dịch vụ để phục vụ thông tin trở nên nhanh chóng, chính xác, có quy trình chặt chẽ hơn, tạo ra sự kết nối dễ dàng, thân thiện hơn giữa thư viện và người dùng tin. Thư viện đồng hành kết nối với người dạy và người học cung cấp thông tin trực tuyến, bài giảng điện tử một cách nhanh và chính xác nhất. Vì vậy, việc hiện đại hóa công tác thông tin thư viện Trường ĐHSP Nghệ thuật TW cũng không nằm ngoài sự phát triển chung Nhà trường và thư viện các trường đại học nói riêng.

Đội ngũ cán bộ

Cán bộ thư viện là linh hồn của thư viện, là người được trang bị học vấn tổng hợp, ngoài công tác chuyên môn như lựa chọn và bảo quản tài liệu, sắp xếp chúng có chuyên môn theo trật tự nhất định, ... cán bộ thư viện là cầu nối giữa bạn đọc với bạn đọc, giữa tài liệu với tài liệu, giữa cơ sở vật chất với yếu tố cơ sở vật chất với nhau. Ngày nay, CNTT càng phát triển, đã được đã được triển khai ứng dụng trong các hoạt động của thư viện cán bộ còn phải quản trị, vận hành khai thác các thiết bị đó hoạt động cho tốt, tối ưu nhất với mục đích sử dụng của mình. Chính vì vậy,

EDUCATION

cán bộ thư viện hiện nay cần phải hội tụ rất nhiều yếu tố để làm việc.

Hiện Thư viện có 05 nữ CBTV (03 thạc sĩ chuyên ngành thông tin - thư viện, 02 cử nhân: 01 chuyên ngành thư viện, 01 chuyên ngành ngoại ngữ). Trong đó có 4 biên chế, 01 hợp đồng bảo hiểm (trong độ tuổi từ 30 đến hơn 50). Chưa có cán bộ công nghệ thông tin.

Cơ sở vật chất, hạ tầng cơ sở kỹ thuật và nguồn tài chính

Cơ sở vật chất được ví như là ngôi nhà của thư viện vậy, diện tích thư viện và trang thiết bị. Chúng là nơi lưu giữ và bảo quản tài liệu, giúp bạn đọc làm việc với tài liệu, là “ngôi nhà thứ hai” của cán bộ thư viện đồng thời cũng là nơi khuyến khích hoặc kích thích sáng tạo, cống hiến của họ. Thư viện có cơ ngơi khang trang, thiết bị hiện đại đã khẳng định một phần vị thế trong sự nghiệp đào tạo của Nhà trường.

Hạ tầng mạng của Thư viện: tất cả các máy tính được kết nối mạng, bạn đọc có thể tra cứu trực tuyến tới các nguồn tin trong và ngoài nước. Thư viện chưa được trang bị phần mềm quản lý thư viện, chưa có trang thiết bị hiện đại như máy đọc mã vạch, máy in mã vạch, máy kiểm kê, máy quét...

Nguồn tài chính của Thư viện được cấp từ ngân sách của Nhà trường. Hàng năm, Nhà trường đều cử các cán bộ thư viện đi tập huấn để nâng cao trình độ chuyên môn, Tập huấn nâng cao trình độ chuyên môn cho CBTV.

Vốn tài liệu: Tài liệu giữ vai trò quan trọng trong một thư viện, là một trong yếu tố cơ bản để hình thành một thư viện. Sự phát triển của thư viện được đánh giá ở nguồn lực thông tin phong phú, đa dạng, đảm bảo chất lượng và được tổ chức khai thác có hiệu quả và cung cấp thông tin đến người dùng tin có hiệu quả nhất. Vì vậy, tổ chức vốn tài liệu có ý nghĩa rất lớn đối với mỗi thư viện. Tuy nhiên, Trong những năm gần đây, ngân sách dành cho bổ sung vốn tài liệu còn hạn chế.

Hiện nay, thư viện chỉ có sách bản giấy, tổng 10.936 đầu sách/24.061 bản sách, 997 đĩa CD luận văn, luận án.

Kho sách	Số đầu sách	Số bản sách
Giáo trình	501	7.726
Tham khảo	5.859	11.292
Nội sinh	4.576	5.043
Cộng	10.936	24.061

Công tác bổ sung tại Thư viện đang được tiến hành theo 03 hình thức: Mua, biếu tặng và nộp lưu chiểu nhưng chủ yếu dưới hình thức nhận lưu chiểu.

Nguồn bổ sung sách năm 2022		Số lượng đầu sách	Số lượng bản sách (cuốn)	Số tiền (đồng)
Mua		0	0	0
Sách biếu tặng	Cán bộ, giảng viên, nhà xuất bản	81	187	
	Sách Quỹ Châu Á	11	18	18.283.860
Nhân lưu chiểu	Luận án	0	0	
	Luận văn	62	62	
	Khóa luận	268	268	
	NCKH	87	106	
Cộng		509	641	

(Theo Báo cáo Thư viện năm 2022)

Hoạt động thư viện Nhà trường hiện nay còn mang tính chất thủ công truyền thống, chưa có phần mềm quản lý thư viện nên việc ứng dụng công nghệ thông tin trong quy trình xử lý, khai thác và phục vụ thông tin không mang lại hiệu quả cao, vốn tài liệu chưa được bổ sung thường xuyên, nội dung vốn tài liệu nghèo nàn, các sản phẩm và dịch vụ thông tin chưa đa dạng. Chính vì vậy, việc phát triển công tác thông tin thư viện theo hướng hiện đại hóa là rất cấp thiết trong giai đoạn tới.

4. Một số giải pháp hiện đại hoá nhằm đổi mới công tác thông tin thư viện để nâng cao hiệu quả phục vụ công tác học tập, giảng dạy và NCKH tại Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

Một là, Xây dựng chính sách đầu tư cho thư viện Để nâng cao chất lượng đào tạo, khẳng định thương hiệu của nhà trường, thư viện Trường phải được quan tâm, đầu tư để hoạt động đúng chức năng và vai trò của mình. Đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị hiện đại như: không gian thư viện, phần mềm, thiết bị số hóa, - scanner, hệ thống máy móc kỹ thuật hiện đại,... luôn cần nguồn kinh phí lớn. Đầu tư về công nghệ hiện đại, cách thức quản lý, vận hành, duy trì hệ thống một cách hiệu quả. Chính sách đầu tư phải toàn diện, không chỉ đầu tư về trang thiết bị mà còn là đầu tư chuẩn bị cho các tiền đề quan trọng khác như là con người vận hành, lựa chọn công nghệ, các chuẩn nghiệp vụ phù hợp, xây dựng các quy trình quản lý thư viện hiện đại và người dùng tin hiện đại.

Hai là, Lựa chọn phần mềm chuyên dụng, phù hợp đồng bộ được công nghệ thông dụng đến công nghệ hiện đại, phần mềm tích hợp gồm chức năng của phần mềm tư liệu. Ngoài ra còn hỗ trợ các chức năng nghiệp vụ của các phòng chức năng trong thư viện như bổ sung, biên mục, quản lý kho, lưu thông tài liệu, báo cáo thống kê. Mục tiêu của phần mềm là tự động hoá tối đa các hoạt động nghiệp vụ, tạo ra mối liên thông về thông tin trong toàn bộ các phòng chức năng thư viện ngoài ra còn chuẩn hóa nghiệp vụ (chuẩn hóa quy trình hoạt động: quy trình bổ sung, quy trình biên mục, quy trình lưu thông; chuẩn hóa quy trình xử lý thông tin,...)

EDUCATION

Nhu cầu công việc ngày càng đòi hỏi cao vì vậy việc ra đời những phần mềm mới là điều tất nhiên nhằm đáp ứng nhu cầu của người sử dụng.

- Phần mềm quản lý thư viện điện tử tích hợp
- Phần mềm thư viện số
- Phần mềm xuất bản thông tin
- Phần mềm mục lục liên hợp
- Phần mềm công thông tin

Ba là, Hiện đại hóa đội ngũ cán bộ thư viện năng động, sáng tạo và nắm bắt các vấn đề công nghệ, có kỹ năng mềm tốt, thực hiện tốt các chức năng nhiệm vụ và nhu cầu tin ngày càng cao của người dùng tin. Thư viện cần thường xuyên đào tạo nâng cao trình độ cho đội ngũ cán bộ thư viện như lớp đào tạo nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ tại các trường đại học, tham gia giao lưu, hội thảo và tổ chức thăm quan các thư viện nhằm chia sẻ, học hỏi kinh nghiệm từ các cơ quan trong, ngoài nước. Tuyển dụng các cán bộ có trình độ chuyên môn nghiệp vụ đáp ứng được khả năng công việc, có trình độ về ngoại ngữ, tin học.

Bốn là, Ưu tiên phát triển nguồn tài liệu số và đẩy mạnh công tác số hóa tài liệu Hiện đại hoá hoạt động TTTV là tạo ra một môi trường chuyên nghiệp, sáng tạo, rút ngắn khoảng cách về không gian và thời gian, lấy người dùng tin làm "trung tâm" và thoả mãn nhu cầu thực tại đang chuyển dần sang tiện ích của tài liệu số. Lượng người dùng tin là sinh viên tại các trường đại học có xu hướng thích truy cập từ xa, khai thác tài liệu số tăng lên nhanh chóng, đặc biệt khi Internet và máy tính xách tay ngày càng trở nên phổ biến. Trong tương lai, thư viện sẽ tiết kiệm thời gian và kinh phí cho nhiều hoạt động liên quan đến phục vụ nguồn tài liệu tại chỗ. Người dùng tin có thể tìm kiếm thông tin thuận tiện, tiết kiệm được thời gian, tiền bạc. Nguồn nhân lực thư viện sẽ được phân bổ vào các dịch vụ năng động và có nhiều thời gian tập trung vào những nhu cầu tin chuyên sâu, bỏ qua hình thức phục vụ đại trà với các loại dịch vụ giản đơn, mất sức lao động như hiện nay. Ngoài ra, giải pháp số hoá và phát triển các dịch vụ thông tin số cũng cần các trường đại học chia sẻ kinh nghiệm và tạo thành liên thư viện số giúp nguồn lực thông tin số trở nên dồi dào, góp phần hiện đại hoá hoạt động thư viện đại học.

Là một thư viện đặc thù chuyên ngành văn hóa nghệ thuật, số lượng tài liệu điện tử của Trung tâm chưa có (hiện có các đĩa CD luận văn, luận án thuộc chuyên ngành đào tạo của trường nộp lưu chiểu), gây khó khăn trong công tác phục vụ và nhu cầu của người dùng tin. Để hoạt động thông tin thư viện hiệu quả hơn trong giai đoạn mới của trường ĐHSP Nghệ thuật TW, Thư viện cần xây dựng chiến lược phát triển nguồn tin điện tử hợp lý, như tạo nguồn tin và phát triển nguồn tin điện tử (giáo trình điện tử, bài giảng điện tử, sách tham khảo điện tử, tài liệu tra cứu

điện tử, báo, tạp chí điện tử, các bộ sưu tập về Luận án - Luận văn - Khóa luận - Đồ án - Báo cáo khoa học - Kỷ yếu hội thảo, ...

Xây dựng chính sách bổ sung nguồn tài liệu điện tử: phù hợp với các chương trình đào tạo của Nhà trường. Công tác bổ sung nguồn tin điện tử chú ý theo các môn học của từng ngành đào tạo (ưu tiên bổ sung các ngành đào tạo và các ngành mới mở), cập nhật danh mục tài liệu bắt buộc và danh mục tài liệu tham khảo (nếu có thay đổi và bổ sung mới theo từng năm học). Xây dựng nguồn tin điện tử đầy đủ về số lượng, phong phú về nội dung, đa dạng về hình thức và đảm bảo chất lượng cao trong nguồn tin điện tử phù hợp với nhu cầu của người dùng tin. Phối hợp các khoa, các chuyên ngành đào tạo để xây dựng chính sách phát triển nguồn tin điện tử hợp lý, phù hợp chương trình đào tạo và nhiệm vụ phát triển của nhà trường.

Năm là, Đẩy mạnh công tác số hóa tài liệu. Ưu tiên số hóa những tài liệu quý hiếm có tần suất sử dụng cao, làm giảm truy cập đến tài liệu gốc, giúp bảo vệ tài liệu gốc tốt hơn. Số hóa nguồn tài liệu tri thức cao như các công trình nghiên cứu xuất sắc, luận văn, luận án, tài liệu chuyên ngành.

Để công tác số hóa tài liệu được hiệu quả, Thư viện cũng cần đầu tư về kinh phí mua trang thiết bị, máy móc hiện đại: máy tính điện tử, máy quét và các thiết bị hiện đại liên quan khác, ... Đội ngũ cán bộ thư viện có trình độ năng lực, nhiệt tình tham gia công tác số hóa tài liệu quý hiếm trở thành nguồn tin điện tử. Thời gian số hóa cho phù hợp...

Có thể nói, việc hiện đại hóa phát triển công tác thông tin thư viện của Trường ĐHSP Nghệ thuật TW là việc làm rất cấp thiết. Đầu tư cơ sở vật chất trang thiết bị hiện đại cho thư viện, xây dựng đội ngũ cán bộ thư viện có năng lực, kỹ năng tốt; bổ sung và số hóa nguồn tài liệu, nâng cao chất lượng sản phẩm và dịch vụ thông tin thư viện, đẩy mạnh hợp tác trong nước và quốc tế, áp dụng công nghệ mới, hiện đại hóa thư viện Trường không những góp phần nâng cao chất lượng đào tạo, giảng dạy và nghiên cứu khoa học, mà còn góp phần nâng cao vị thế, thương hiệu và chất lượng trong việc đánh giá năng lực cũng như quảng bá hình ảnh của Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nghị quyết 29-NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương ngày 04/11/2013 về đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục và đào tạo
2. Quyết định số 206/QĐ-TTg ngày 11/02/2021 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt "Chương trình chuyển đổi số ngành thư viện đến năm 2025, định hướng đến năm 2030"